

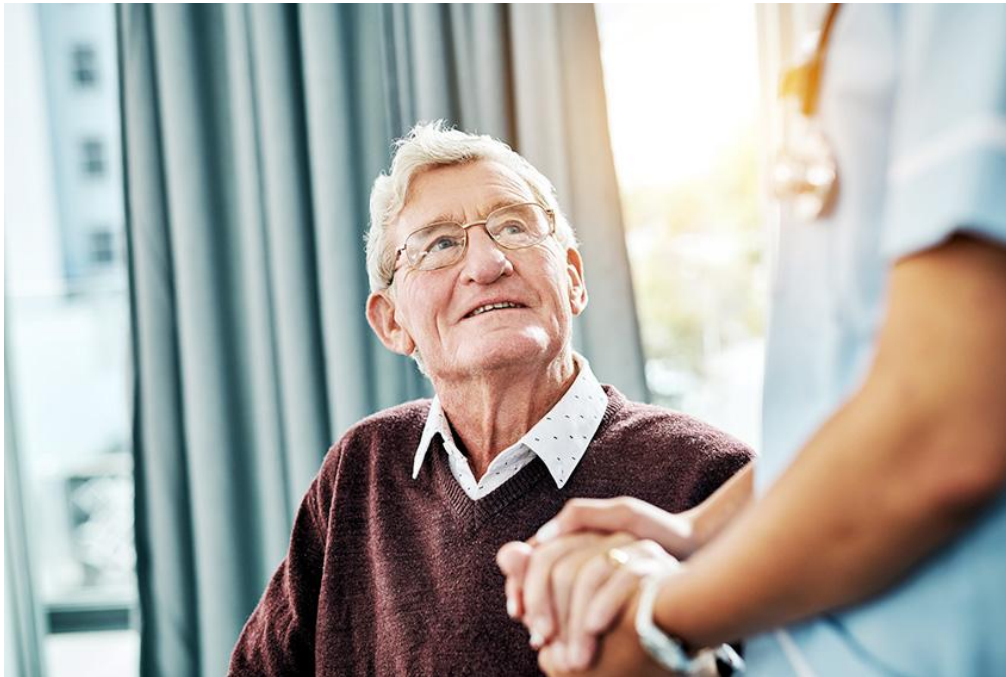
Osallistu Sic!-lehden lukijatutkimukseen! Yhteystietonsa antaneiden kesken arvotaan viisi lahjakorttia (à 50 €).

Delta i tidningen Sic!:s läsarusundersökning! Mellan dem som gav sina kontaktuppgifter lottar vi ut fem gåvokort (à 50 €).

JULKAISTU NUMEROSSA [3/2021](#)
LÄÄKEHOITOJEN ARVIOINTI

lääkäiden lääkkeiden käytön kokonaiskuva tarkentui lähderekisterin muutoksella

Hanna-Mari Jauhonen, Heidi Mikkola, Jani Ruotsalainen, Johanna Jyrkkä / Kirjoitettu 15.11.2021 / Julkaistu 19.11.2021

© Gettyimages/Dean Mitchell

Fimean tietotuotannon laatua ja tarkkuutta kehitetään jatkuvasti. Tarvittaessa vaihdetaan lähdeaineisto, jos tuloksena syntyy tarkempaa tietoa lääkkeiden järkevän käytön edistämiseksi. Näin on tarkentunut esimerkiksi lääkkeiden käyttöä iäkkäillä kuvaavat indikaattoritiedot.

Fimean tehtävänä on edistää lääkkeiden järkevää käyttöä tuottamalla tietoa lääkkeistä hyödynnettäväksi terveydenhuollossa. Yksi tietotuotteista on Lääke75+ -tietokanta, jota hyödynnetään myös lääkkeiden käytön ja kustannusten kehityksen seurantaan.

Lääkkeiden käyttöä iäkkäillä seurataan kolmen indikaattorin avulla, jotka kuvaavat vältettäväksi tarkoitettujen lääkkeiden käytön ja monilääkityksen yleisyyttä sekä lääkekustannusten kehitystä kyseisessä ikäluokassa.

Ei-korvattujen lääkkeiden ostotiedot mukaan indikaattoriin

Indikaattoritiedot on aiemmin koottu Kelan reseptitiedostosta, jotka sisältävät tiedot sairausvakuutuksesta korvatuista lääkeostoista. Tästä rekisteristä puuttuvat kuitenkin ei-korvattujen lääkkeiden ostotiedot.

Siksi tarkastelussa ollaan siirtymässä Kannan Reseptikeskuksesta tuotettaviin tietoihin, jotka sisältävät myös ei-korvattujen lääkkeiden ostot ja antavat siten kattavamman kuvan lääkkeiden käytöstä iäkkäillä.

Siirtymävaiheessa indikaattoritiedot julkaistaan nyt kahden vuoden aikajaksolta 2019–2020 kahdesta eri rekisteristä, eli Kelan reseptitiedostosta ja Kannan Reseptikeskuksesta, poimitujen tietojen perusteella.

Vältettävien lääkkeiden käyttö

Fimean ylläpitämä Lääke75+-tietokanta suosittaa tiettyjen lääkeaineiden käytön välttämistä iäkkäillä (D-luokan lääke). Vältettävän lääkkeen haittavaikutusriski iäkkäillä ylittää lääkehoidosta tavallisesti saatavan kliinisen hyödyn. Kahden eri rekisterin tietojen välillä on merkittävä ero D-luokan lääkkeiden käyttäjäosuuksissa (**taulukko 1**).

Kannan Reseptikeskuksen tietojen perusteella vähintään joka kolmas oli hankkinut vähintään yhden vältettäväksi luokitellun reseptilääkkeen vuosina 2019 ja 2020. Kelan korvattujen lääkeostojen rekisterin tietojen perusteella näin oli joka viidennen ikäänntyneen kohdalla. Käyttäjäosuuksissa on huomattavaa vaihtelua sairaanhoitopiirien välillä (**taulukko 1**).

Kelan reseptitiedoston tietojen perusteella aiemmin havaittu laskeva trendi käyttäjäosuuksissa oli tahtunut. Vuosien 2019 ja 2020 välillä käyttäjäosuuksissa oli useamman prosenttiyksikön kasvu lähes kaikissa sairaanhoitopiireissä.

Muutoksen takia Kelan reseptitiedostosta selvitettiin tarkemmin syitä muutokseen. Aiemmin yksityiskohtaisempaa tarkastelua ei ole tehty.

Kelan reseptitiedoston perusteella kolme käytetyintä lääkeainetta (ATC-koodia) vuonna 2020 olivat estradioli (G03CA03), kodeiini-parasetamoli (N02AJ06) sekä tramadoli (N02AX02). Suurin käyttäjäosuuden kasvu oli tapahtunut estradiolilla, jonka käyttö vuonna 2020 oli yli kuusinkertaistunut vuoteen 2019 verrattuna.

Yksi valmiste selittää tämän muutoksen kokonaisuudessaan: paikallisesti käytettävä Vagifem valmisteeseen 24 kappaleen pakkaus sai korvattavuuden 1.9.2020. Näin ollen sen ostojen (noin 53 000) sisältyminen Kelan korvattujen lääkeostojen reseptitiedostoon vaikuttaa myös D-luokan lääkkeiden käyttäjäosuuteen vuositasolla.

Lääkevalmisteiden korvattavuuksissa tapahtuvat muutokset vaikuttavat huomattavasti Kelan korvattujen lääkeostojen reseptitiedoston tietoihin.

Lääke 75+ tietokannassa ATC-pohjaisessa luokittelussa estradiolin paikallisesti vaikuttavan valmisteeseen käyttö on määritelty iäkkäillä sopivaksi (A-luokka), kun taas systeeminen käyttö vältettäväksi (D-luokka).

Vastaavaa D-luokan lääkkeiden käyttäjäosuuden muutosta samana aikana ei havaittu Kannan Reseptikeskuksen tiedoissa. Tätä

selittää se, että paikallisestrogenien käyttö sisältyy virheellisesti D-luokan käyttäjäosuuteen, koska systeemisesti ja paikallisesti käytettävillä estradiolia sisältävillä lääkkeillä on sama ATC-koodi. Tältä osin tietojen poiminnan määrittelyä tullaan jatkossa tarkentamaan.

Lisäksi esille tuli, että lääkevalmisteiden korvattavuuksissa tapahtuvat muutokset vaikuttavat huomattavasti Kelan korvattujen lääkeostojen reseptitiedoston tietoihin.

Taulukko 1. Vältettäviä lääkkeitä ostaneiden* 75 vuotta täyttäneiden osuus vastaavan ikäisestä väestöstä sairaanhoitopiireittäin vuosina 2019 ja 2020. Alueet järjestetty Kannan reseptikeskuksen vuoden 2020 tietojen perusteella suurimmasta pienimpään.

Alue	Kannan reseptikeskus		Kelan korvatut lääkeostot	
	2020	2019	2020	2019
Koko maa	34,2	34,9	25,0	20,9
Kymenlaakso	37,2	37,0	26,5	23,2
Varsinais-Suomi	36,7	36,8	27,3	21,7
Kainuu	36,5	36,6	26,1	21,8
Keski-Pohjanmaa	36,3	35,8	25,9	22,0
Pohjois-Karjala	35,8	35,0	26,8	21,0
Pohjois-Savo	35,4	35,6	26,9	21,9
Helsinki ja Uusimaa	34,5	35,9	25,6	22,3
Päijät-Häme	34,3	34,7	25,6	20,9
Satakunta	34,3	34,8	24,6	19,5
Keski-Suomi	34,2	34,4	25,1	20,9
Ahvenanmaa	34,0	34,1	21,2	20,1
Kanta-Häme	33,9	34,4	25,5	20,5
Pirkanmaa	33,8	34,0	24,4	20,0
Etelä-Karjala	33,4	33,2	24,5	20,9
Etelä-Savo	33,0	33,5	25,1	20,4
Etelä-Pohjanmaa	32,4	32,4	22,8	19,6
Lappi	32,1	32,1	22,9	19,2
Pohjois-Pohjanmaa	31,7	31,8	23,2	18,8
Vaasa	29,7	30,1	20,0	16,9
Itä-Savo	29,4	30,7	21,8	18,0
Länsi-Pohja	28,3	28,7	19,9	17,1

* Lääke75+ -tietokannan D-luokan lääkkeet.

[Taulukko 1 saavutettavassa pdf-tiedostossa.](#)

Monilääkityiksi on määritelty henkilöt, jotka ovat hankkineet neljän kuukauden (tarkasteluvuoden elo-marraskuun) aikana vähintään kymmentä eri lääketta.

Myös monilääkittyjen yli 75-vuotiaiden osuuksissa on eroa kahden eri rekisterin välillä: Kannan Reseptikeskuksen tietojen perusteella vuonna 2020 monilääkittyjä oli 18,8 %, kun Kelan reseptitiedoston perusteella heitä oli 13,4% (**taulukko 2**). Sairaanhoidopiirien välinen vaihtelu monilääkittyjen osuudessa on samansuuntainen molempien rekisterin välillä (**taulukko 2**).

Taulukko 2. Kymmentä tai useampaa lääkettä elo-marraskuun aikana ostaneiden 75 vuotta täyttäneiden osuus vastaavan ikäisestä väestöstä sairaanhoitopiireittäin vuosina 2019 ja 2020. Alueet järjestetty Kannan reseptikeskuksen vuoden 2020 tietojen perusteella suurimmasta pienimpään.

Alue	Kannan reseptikeskus		Kelan korvatut lääkeostot	
	2020	2019	2020	2019
Koko maa	18,8	18,7	13,4	13,2
Keski-Pohjanmaa	24,1	24,2	17,1	17,1
Pohjois-Savo	23,8	24,0	17,6	16,9
Pohjois-Pohjanmaa	23,4	23,4	17,1	17,0
Kymenlaakso	21,9	21,5	15,3	15,1
Kainuu	20,9	20,8	14,6	14,3
Etelä-Pohjanmaa	20,6	20,4	14,5	14,3
Pohjois-Karjala	19,9	19,7	14,6	13,9
Etelä-Savo	19,7	20,1	14,5	13,8
Lappi	19,4	19,4	14,4	13,8
Kanta-Häme	19,3	19,2	13,8	13,5
Varsinais-Suomi	18,4	18,4	13,5	13,1
Keski-Suomi	18,2	18,8	13,1	13,8
Pirkanmaa	17,9	18,2	13,0	13,0
Länsi-Pohja	17,9	17,8	12,7	12,8
Päijät-Häme	17,8	18,3	12,9	12,9
Satakunta	17,4	17,3	12,4	12,1
Helsinki ja Uusimaa	17,2	18,0	11,6	11,9
Itä-Savo	17,0	17,0	12,3	12,0
Vaasa	14,5	14,8	10,3	9,9
Etelä-Karjala	14,2	13,7	9,8	9,1
Ahvenanmaa	11,4	11,6	7,4	7,1

[Taulukko 2 saavutettavassa pdf-tiedostossa.](#)

Taulukko 3. Keskimääräiset vuotuiset lääkekustannukset 75 vuotta täyttäneillä vuosina 2019 ja 2020. Alueet järjestetty Kannan reseptikeskuksen vuoden 2020 tietojen perusteella suurimmasta pienimpään.

Alue	Kannan reseptikeskus		Kelan korvatut lääkeostot	
	2020	2019	2020	2019
Koko maa	1091,3	*	1006,6	975,5
Lappi	1187,0	1135,8	1103,6	1054,2
Keski-Pohjanmaa	1181,3	1131,7	1076,2	1025,0
Pohjois-Pohjanmaa	1171,1	1142,8	1075,7	1046,5
Varsinais-Suomi	1149,0	1101,6	1070,9	1018,4
Länsi-Pohja	1132,9	1149,6	1058,8	1072,1
Etelä-Savo	1129,6	1102,0	1047,6	1014,2
Kanta-Häme	1121,3	1055,7	1035,7	973,7
Keski-Suomi	1117,6	1094,5	1033,5	1009,6
Kymenlaakso	1105,0	1067,7	1005,9	969,0
Pirkanmaa	1094,5	1065,3	1015,6	982,1
Vaasa	1082,8	1035,8	1007,9	960,2
Etelä-Pohjanmaa	1081,8	1032,4	994,6	948,1
Itä-Savo	1081,7	1046,6	1007,9	970,9
Helsinki ja Uusimaa	1077,2	1063,1	984,0	963,8
Pohjois-Savo	1076,3	1054,9	974,4	949,3
Päijät-Häme	1072,4	1066,8	999,2	989,9
Satakunta	1038,9	1016,0	963,0	936,8
Kainuu	1013,0	1005,4	923,4	917,5
Pohjois-Karjala	1003,4	981,5	920,8	894,0
Etelä-Karjala	967,1	933,2	896,8	858,5
Ahvenanmaa	925,3	892,6	832,7	818,6

* Tietoa ei ole saatavilla.

[Taulukko 3 saavutettavassa pdf-tiedostossa.](#)

Kahden eri rekisterin tietojen vertailun perusteella on ilmeistä, että Kannan Reseptikeskus antaa kattavamman kuvan iäkkäiden lääkkeiden käytöstä, koska se sisältää tiedot kaikista reseptilääkkeiden ostoista.

Edelleen jää puuttumaan tieto itsehoitolääkkeiden käytöstä, joista osa on myös luokiteltu iäkkäillä vältettäviksi lääkkeiksi.

Jatkossa indikaattorien määrittelyä tarkennetaan tehtyjen havaintojen pohjalta. Lisäksi julkaisuformaattia kehitetään siten, että tiedot ovat helpoimmin saatavilla ja hyödynnettävissä terveydenhuollon tiedolla johtamiseen ja kehittämiseen.

Fimea seuraa lääkkeiden käytön ja kustannusten kehitystä ikääntyvässä väestössä

- Fimean tehtäviin kuuluu lääkkeiden järkevän käytön edistäminen Suomessa.
- Kolmen indikaattorin avulla seurataan, miten järkevän lääkkeiden käytön edistämiseksi tehdyt toimet heijastuvat ikääntyvän väestön lääkkeiden käyttöön ja kustannuksiin.
- Indikaattoritietojen perusteella vuosittain raportoidaan niiden 75 vuotta täyttäneiden osuus, jotka ovat ostaneet vuoden aikana Fimean Lääke75+-tietokannan vältettäviksi luokiteltuja D-luokan lääkkeitä (indikaattori 1), ja jotka ovat hankkineet kymmentä tai useampaa lääkettä elo-marraskuun aikana (indikaattori 2). Lisäksi raportoidaan keskimääräiset lääkekustannukset kyseisessä ikäluokassa (indikaattori 3).
- Indikaattorit 1 ja 2 ovat mukana myös kansallisessa KUVA-mittaristossa, joka tuotetaan sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestämän ohjauksen ja suunnittelun tueksi. KUVA-indikaattoreita voi tarkastella Terveyden- ja hyvinvoinnin laitoksen ylläpitämästä Tietoikkunasta.
- Neljäs Fimean indikaattori seuraa lääkevaihdon toimivuutta ja jäljellä olevaa säästöpotentiaalia. Tämän indikaattoritiedon perusteella julkaistuja tuloksia käsitellään erillisessä [Sic!-artikkelissa, joka löytyy Sic!-verkkosivustolta](#).

Hanna-Mari Jauhonen

LT
Tutkijalääkäri, Fimea

Heidi Mikkola

Proviisori, korkeakouluharjoittelija
Fimea

Jani Ruotsalainen

MSc
Tutkija, Fimea

Johanna Jyrkkä

Dosentti, FaT, TtK
Tutkija, Fimea

LISÄÄ AIHEESTA

[Vältettävien lääkkeiden käyttö on vähentynyt iäkkäillä](#)

[Miten Lääke75+-tietokanta tehdään?](#)

[Riskilääke – huomoi farmakologia ja fysiologia turvallisessa lääkehoidossa](#)

[Lääkkeiden käytön ja kustannusten kehitystä seurataan indikaattoritiedon avulla](#)

[Biosimilaarit ovat vaihtokelpoisia – pallo on nyt lääkkeen määrääjillä](#)